

Oikeus arvokkaaseen ikääntymiseen

Eläkeläiset ry:n ikääntymispoliittinen ohjelma

1. Ihmisarvon ja hyvän arjen puolesta

Eläkeläiset ry on puolueisiin sitoutumaton kansalaisjärjestö. Sen toiminta perustuu tasa-arvoon, ihmisarvon kunnioittamiseen ja solidaarisuuteen heikoimpia kohtaan. Järjestö puolustaa erityisesti pienituloisten ja vähäosaisten eläkeläisten etuja. Eläkeläiset ry toimii yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveystalouden kansalaisjärjestöjen kanssa.

Eläkeläiset ry

- **puolustaa ikääntyvien ihmisarvoa ja vastustaa kaikkea syrjintää**
- **toimii riittävän eläketurvan ja laadukkaiden palvelujen puolesta**
- **vaatii eläkeläisten äänen kuulemista yhteiskunnallisessa päätöksenteossa**
- **tukee eläkeläisten ja ikääntyneiden osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan**
- **luo edellytyksiä eläkeläisten ja ikäihmisten omaehtoiselle harrastus- ja kulttuuritoiminnalle sekä kunto- ja terveystaloukselle**
- **auttaa yksinäisyydestä kärsiviä ikäihmisiä tukemalla ystävöitymistä ja tarjoamalla heille tilaisuuksia yhdessäoloon**

Tavoitteidensa toteuttamiseksi Eläkeläiset ry kehittää omaa ikääntymispolitiikkaansa. Se on näkökulma yhteiskuntapolitiikkaan ja tapa tuoda ikääntyneiden ihmisten tarpeet yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Eläkeläiset ry:n ikääntymispolitiikassa ikäihmiset itse osallistuvat yhteiskunnalliseen toimintaan ja valvovat ja ajavat omia etujaan.

Suomessa on puolitoista miljoonaa eläkeläistä. Suuret ikäluokat ovat juuri jääneet tai jäämässä eläkkeelle. Eläkkeelle siirtyminen ei riipu vain iästä. Joka kuudes eläkeläinen

on työkyvyttömyyseläkeläinen, ja vanhuuseläkkeelle siirtymisen ikäraja on joustava. Yhteiskunnassa on yhä enemmän eri-ikäisiä eläkeläisiä. He ovat monin tavoin erilaisia: kulttuurinen tausta, taloudellinen asema, asuinpaikka, terveydentila, tottumukset, koulutustaso, elämäntapa, tarpeet ja yhteiskunnallinen asema vaihtelevat. Eläkeläiset arvostaa ihmisten oikeutta valita elämäntapansa ja tähdentää, että erilaisuus ei saa aiheuttaa eriarvoisuutta.

Eläkeläiset ovat sekä yksilöinä että ryhmänä yhteiskunnan merkittävä voimavara. He ovat oman elämänsä asiantuntijoita, vapaaehtoistyöntekijöitä, nuorempien sukupolvien auttajia, omais- ja läheishoitajia ja kulttuurisen pääoman kantajia.

2. Eriarvoistuva Suomi

Suomessa on toteutettu 1990-luvun alkupuolelta lähtien talous- ja yhteiskuntapolitiikkaa, jonka tärkein tavoite on ollut yritysten kilpailukyvyyn turvaaminen. Sen seurauksena suomalainen yhteiskunta on eriarvoistunut. Julkisten palvelujen yksityistäminen on lisännyt eriarvoisuutta.

Tulo ja -hyvinvointierot kasvavat

Suomi on vauraampi kuin koskaan. Silti eläkeläisköyhyys on lisääntynyt ja sen riski kasvaa. Suomalaisten eläkeläisten ostovoima on EU:n vanhoja jäsenmaita vertailtaessa viidenneksi heikoin ja tulot suhteessa työikäisten tuloon ovat neljänneksi pienimmät. Eläkeläinen jää EU:n köyhyysrajan alapuolelle kolme kertaa todennäköisemmin kuin työssä käyvä. Iäkkäiden yksin elävien eläkeläisten köyhyysriski on erityisen suuri.

Tuloerot pienenevät Suomessa 1970- ja 1980-luvulla. 1990-luvun alusta lähtien varallisuuserot, palkansaajien tuloerot ja tuloerot eläkeläisten ja palkansaajien välillä ovat kasvaneet nopeasti. Niin ovat kasvaneet eläkeläistenkin keskinäiset varallisuus- ja tuloerot.

Yhteiskunta on jakaantunut muutenkin keskenään yhä eriarvoisempiin ryhmiin. Suomalaisia jakavat myös kasvavat terveyserot. Pienituloiset saavat Suomessa lääkärin palveluja suurituloisiin verrattuna vähemmän kuin missään muussa OECD-maassa.

Koulutuserot kärjistyvät tietoteknisessä osaamisessa

Ikääntyvien koulutustaso on parantunut, mutta koulutuksessa on edelleen suuria eroja. Hyvin kouluttautuneet ovat innostuneita oppimaan uutta. Vähemmän koulutusta saaneilla on tarve täydentää koulutustaan. Aikuiskoulutuspalvelujen tarjonta ei kuitenkaan vastaa lisääntyvää kysyntää.

Nopea muutos viestinnässä ja tiedonvälityksessä on lisännyt iäkkäimpien ja vähän koulutusta saaneiden ikäihmisten ahdinkoa. Palveluja ja niistä tiedottamista on siirretty tietokoneille huolehtimatta vaihtoehtoisten palvelujen kehittämisestä. Jotkut palvelut, kuten pankkien kassapalvelut, on tehty kohtuuttoman kalliiksi.

Suuri osa ikäihmisistä haluaa oppia uusimmankin tietotekniikan edellyttämät taidot. Varsinkaan matalan kynnyksen tietotekniikan koulutus- ja neuvontapalveluja ei ole riittävästi. Tulo- ja hyvinvointierojen rinnalle on kasvanut kolmas eriarvoistava tekijä: erot tietoteknisessä osaamisessa.

Sosiaalipolitiikka sallii eriarvoisuuden

Sosiaalipolitiikassa on tapahtunut suuri muutos, kun se on liitetty kilpailukykypolitiikkaan. Sosiaalipolitiikassa on luovuttu kattavuusperiaatteesta, jonka mukaisesti on toteutettu kaikkia kansalaisia koskevia sosiaalipoliittisia uudistuksia. Yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikassa sekä julkisessa palvelutarjonnassa ei enää pyritä tasa-arvoisuuteen.

Sosiaali- ja muussa yhteiskuntapolitiikassa sallitaan eriarvoisuus ja jopa suositaan sitä. Sosiaalipolitiikan keskeisiä keinoja ovat nykyään syrjäytymisvaarassa olevien

aktivoiminen ja kannustaminen. Se siirtää muiden keinojen puuttuessa vastuun huono-osaisuudesta köyhille ja muuten huono-osaisille itselleen. Niin sanottuun aktiiviväestöön kuulumattomat ryhmät uhkaavat joutua sosiaalipolitiikan reunoille ja lopulta ulkopuolelle erilaisten tilapäistoimien ja köyhyyspakettien varaan.

Kilpailukykyä yli kaiken arvostavassa politiikassa eläkeläisiä pidetään rasitteena ja riskinä, passiiviväestönä. Eläkkeiden suhteellista ostovoimaa on heikennetty monin toimin. Myös väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen tilapäiseen heikkenemiseen varaudutaan kasvattamalla väestön tulo- ja hyvinvointieroja.

Yksinäisyys lisääntyy

Yksin asuvien vanhusten määrä kasvaa jatkuvasti yhteiskuntarakenteen ja elämäntapojen muuttumisen vuoksi. Myös jotkut hyvää tarkoittavat sosiaalipoliittiset toimet, kuten kotona asumisen tukeminen, voivat lisätä yksinäisyyttä.

Yksinäiseksi kokee itsensä kolmasosa yli 80-vuotiaista. Yksinäisyys on myös 55–60-vuotiaiden, eläkeikää vasta lähestyvien suomalaisten yleisimpiä huolenaiheita. Iästä riippumatta se saattaa johtaa pysyvään syrjäytymiseen.

Vanhusten yksinäisyys on sekä kokemuksellista että sosiaalista. Tärkeimmät koettua yksinäisyyttä määrittävät tekijät ovat masentuneisuuden lisäksi leskeys, yksin asuminen, huonoksi koettu terveys ja alentunut toimintakyky.

Sosiaalinen yksinäisyys ilmenee puutteellisina vuorovaikutussuhteina. Syynä ovat vähäiset ystävyysuhteet sekä mielialaongelmat ja huono toimintakyky, jotka vaikeuttavat yhteyksien ylläpitämistä. Sosiaalisesta yksinäisyydestä näyttävät tutkimusten mukaan kärsivän erityisesti vähän koulutetut.

Yksinäisyydestä kärsivät yksilöt, mutta laajuudeltaan ja luonteeltaan se on koko yhteiskunnan ongelma. Siten yhteiskunta ja kansalaisjärjestöt voivat vaikuttaa sen syihin ja seurauksiin.

3. Eläkeläiset ry:n arvot

Vaikka ihmisarvo ja yhdenvertaisuus yleisesti tunnustetaan keskeisiksi arvoiksi, ne eivät nyt ohjaa yhteiskunnallisia käytäntöjä Suomessa. Päinvastoin ne on unohdettu, kun niiden edelle ovat nousseet yksilön ja yhteiskunnan tehokkuus ja kilpailukyky.

Eläkeläiset ry pitää jakojen ja erojen politiikkaa vaarallisena sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta. Järjestömme toimintaa ohjaavat ihmisarvon kunnioittaminen ja tasa-arvon tavoite sekä väestöryhmien ja sukupolvien välinen solidaarisuus. Se edellyttää pyrkimystä kestäväen kehityksen mukaisiin ratkaisuihin sekä ihmisten keskinäisissä että ihmisen ja luonnon suhteessa.

Ihmisarvo

Jokaisella ihmisellä on luovuttamaton oikeus ihmisarvoon riippumatta asemasta, sukupuolesta, iästä, etnisestä taustasta ja “hyödyllisyydestä” yhteiskunnalle. Kaikilla on oikeus saada osakseen arvostusta ja hyvää kohtelua. Ihmistä ei saa kohdella esineenä eikä toista ihmistä saa käyttää hyväkseen. Ihmisellä on oikeus tehdä valintoja ja hänellä on oikeus ottaa niistä vastuu.

Ikääntymispolitiikassa ihmisarvon kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus turvalliseen ikääntymiseen, hyvään vanhuuteen ja arvokkaaseen kuolemaan.

Tasa-arvo

Ihmisillä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä on yhtäläinen arvo. Tasa-arvo voi toteutua vain demokraattisessa yhteiskunnassa. Sosiaalisten oikeuksien toteuttaminen edistää tasa-arvoa. Tällaisia oikeuksia ovat muun muassa toimeentulon turva, sosiaaliturva sekä riittävä hoiva ja huolto.

Ikääntymispolitiikassa tasa-arvo merkitsee vaatimusta, että ikäihmisille on turvattava oikeus ja mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Se edellyttää ikäsyrjinnän estämistä lainsäädännöllä sekä sellaista yhteiskunnan perusrakenteiden ja -palvelujen suunnittelua ja toteutusta, joka edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Yhdenvertaisuus edellyttää tietyissä tilanteissa myös erilaista kohtelua: parempaa kohtelua ja vahvempaa tukea niille, jotka ovat muita enemmän tuen tarpeessa.

Solidaarisuus

Solidaarisuus perustuu jokaisen ihmisen luovuttamattomaan ihmisarvoon. Se tarkoittaa, että yhteiskunta huolehtii heikoimmista jäsenistään. Koska yhteiskunnan ja luonnon voimavarat ovat rajalliset, se edellyttää tuloeroja tasaavaa vero- ja maksupolitiikkaa.

Eläkeläiset ry:n mielestä solidaarisuuden on ulotuttava yli sukupolvien. Meillä on oikeus ja velvollisuus huolehtia edellisen sukupolven ja meitä seuraavien sukupolvien ihmisarvoisesta elämästä. Meillä on myös oikeus tulla kohdelluiksi niin, että vanheneminen ei uhkaa ihmisarvoamme ja yhdenvertaisuuttamme muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa.

4. Kunnan eläke ja palvelut hyvän arjen edellytyksinä

Arvokas ikääntyminen ja tasa-arvo on turvattava huolehtimalla jokaisen ikääntyvän ja eläkeläisen riittävästä toimeentulosta sekä laadukkaista ja saavutettavista palveluista.

Eläkeläisillä on oikeus saada oikeudenmukainen osuus kansantulon kasvusta. Eläkeläiset ry:n tavoitteena on tasa-arvoinen, sosiaalisesti oikeudenmukainen, läpinäkyvä ja ennakoitava sosiaali- ja eläketurvajärjestelmä. Eläkkeet on saatava sellaiselle tasolle, että niiden riittämättömyys ei pakota työskentelemään eläkeikäisenä.

Ikääntyvillä ja vanhuksilla on oikeus valita asuinpaikkansa ja elämän- ja asumistapansa. Jokaisella on oikeus hyvään, ihmisarvoa kunnioittavaan hoivaan ja hoitoon, asuipa kotona, palvelutalossa tai hoitolaitoksessa. Hoidosta ja hoivasta huolehtiminen kuuluu yhteiskunnalle. Ikäihmisiä ei saa vastoin tahtoaan käyttää välineinä ratkottaessa hoitovajetta tai muita yhteiskunnallisia ongelmia. Aivan erityisesti on huolehdittava omais- ja läheishoitajien jaksamisesta ja toimeentulosta.

Ihminen voi pitää yllä ja parantaa toimintakykyään iästä riippumatta. Kaikilla ei kuitenkaan ole siihen mahdollisuuksia terveydentilansa, asuinpaikkansa tai muiden syiden vuoksi. Yhteiskunnan on järjestettävä palvelut ja liikenne niin, että liikunta-, kulttuuri- ja harrastustilat ovat helposti saavutettavissa ja palvelut ikäihmisille ilmaiset tai riittävän edulliset.

Avun tarvitseminen ei saa johtaa syyllistämiseen. Jokaisella on oikeus saada tukea, jos omat voimat eivät riitä. Oikea-aikainen tuki on ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa. Tukeen kuuluu myös riittävä tieto kaikista palveluista.

5. Eläkeläiset ry – elävää kansalaistoimintaa

Eläkeläiset ry edistää kaikissa tehtävissään avointa kansalaiskeskustelua. Edunvalvojana järjestö asettaa vuosittaisessa työsuunnitelmassaan ja muissa asiakirjoissaan yksityiskohtaiset edunvalvontatavoitteet yhdessä jäsenten ja yhteistyökumppanien kanssa.

Eläkeläiset ry on elävää kansalaistoimintaa, joka luo edellytyksiä omaehtoiselle harrastus- ja kulttuuritoiminnalle sekä kunto- ja terveysliikunnalle.

Ihmisellä on mahdollisuus oppia koko elämänsä ajan. Inhimillisten voimavarojen kehittämiseen on monia ympäristöjä: harrastukset, järjestötoiminta, taide-elämykset. Yhteiskunnan on tuettava sivistystä, joka mahdollistaa omaehtoisen, itsenäisen ja vastuullisen toiminnan.

Kansalaisjärjestötehtävänsä mukaisesti Eläkeläiset ry

- **tuottaa esille ikääntyneiden arjen ongelmia ja toiveita ja muokkaa ne sellaiselle kielelle, että poliittinen järjestelmä ymmärtää ne**
- **lisää suomalaisen yhteiskunnan tietoisuutta niistä haasteista ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät yhteiskunnan ikääntymiseen**
- **tukee sellaisten taitojen ja tietojen oppimista ja sellaisten sosiaalisten verkostojen luomista, jotka edistävät ikääntyvien osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun ja poliittiseen päätöksentekoon**
- **luo myös ikääntyville maahanmuuttajille edellytykset edunvalvontaan, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja harrastustoimintaan**
- **haluaa vahvistaa demokraattista päätöksentekoa ja edellyttää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa kuullaan kansalaisjärjestöjä, niiden jäseniä ja muita valtajärjestelmien ulkopuolelle jääviä.**

Aktiiviset ihmiset puolustavat tehokkaasti oikeuksiaan ja voivat paremmin. Eläkeläiset ry kutsuu eläkeläisiä ja ikäihmisiä - myös eläkkeelle juuri siirtyneitä ja pian siirtyviä - osallistumaan toimintaansa, puolustamaan etujaan ja viihtymään hyvässä seurassa.

Hyväksytty Eläkeläiset ry:n valtuuston kokouksessa 18.5.2011